

**Francisci
Oudendorpii
Oratio
inauguralis de
litteratis C. ...**

ILLUSTRISSIMIS GENEROSISSIMISQUE

V I R I S,

A C A D E M I A E
L U G D U N O - B A T A V A E

C U R A T O R I B U S,

J O A N N I H E N R I C O,
C O M I T I D E W A S S E N A E R,

DOMINO WASSENARIAE, OBDAMI, HENSBRÖ-
KAE, SPIERDYKI, ZUIDWYKI, KERNHEMI, LA-
GAE, ETC. ETC. EQUITI ORDINIS JOANNITICI,
EQUESTRIS HOLLANDIAE ORDINIS MEMBRO, ET
IN CONSESSU DELEGATORUM PRAEPOSENTIUM
HOLLANDIAE ORDINUM PRAESIDI, ETC. ETC.
ETC.

A R E N T I O B R U N O N I S
V A N D E R D U S S E N, J C^{to}.

CIVITATIS DELPHENSIS SENATORI, VIRO CON-
SULARI, SOCIETATIS INDIAE ORIENTALIS MO-
DERATORI, ETC. ETC.

J O A N N I V A N D E P O L L, J C^{to}.

CIVITATIS AMSTELÆDAMENSIS SENATORI, VI-
RO CONSULARI, ETC. ETC.

EORUMQUE COLLEGIS,
AMPLISSIMIS GRAVISSIMISQUE
VIRIS,

CIVITATIS LEIDENSIS
CONSULIBUS,

GERARDO A EMILIO
VAN HOOGEVEEN, JCTO.

CONSULUM PRAESIDI, URBIS ET ARCIS WOERDANAE, CASTELLANO, WOERDANIQUE TERRITORII PRAETORI SUMMO, AGGERUM EJUS, VIARUM ET AQUARUM PRAEFECTO, ETC. ETC.

JOANNI VAN DEN BERGH, JCTO.
RHENOLANDIAE PRAETORI SUMMO, AGGERUMQUE EJUS, VIARUM ET AQUARUM PRAEFECTO, ETC. ETC.

JOANNI VAN LANSCHOT, JCTO.
FORI RERUM VENATICARUM ADSESSORI, ETC. ETC.

NICOLÃO VAN DE VELDE, JCTO.

UT ET
NOBILISSIMO CONSULTISSIMOQUE
VIRO,

DAVIDI VAN ROYEN, JCTO.
REI PUBLICAE LEIDENSI A SECRETIS, NEC NON IL-
LUSTRI CURATORUM AC CONSULUM CONSESSUI-
AB ACTIS,

*Orationem hanc Inauguralem qua
par est reverentia*
D. D. D.

FRANCISCUS V. OUDENDORP.

FRANCISCI OUDENDORPII
O R A T I O
INAUGURALIS
D. E
L I T T E R A T I S
C. JULII CAESARIS
STUDIIS.

MAGNIFICE RECTOR,

PERILLUSTRES ET GENEROSI ACADEMIAE CUR-
RATORES.

AMPLISSIMI, NOBILISSIMI LEIDANAE CIVITA-
TIS PRAETOR, CONSULES, JUDICES, QUIQUE
ILLIS A CONSILIIS, ET AB ACTIS ESTIS, VIBI
GRAVISSIMI.

A

CELE

1 FRANCISCI OUDENDORPII

CELEBRUM DIVINARUM HUMANARUMQUE DISCIPLINARUM PROFESSORES.

QUI TRIBUNALI ACADEMICO A TABULIS ES, VIR SPECTATISSIME.

COELESTIUM ORACULORUM INTERPRETES, SANCTISSIMI, FACUNDISSIMI.

LECTORES PERITISSIMI, SAGACISSIMI.

OMNIUM ARTIUM ET SCIENTIARUM DOCTORES INGENIOSISSIMI, CONSULTISSIMI, EXPERTISSIMI.

CIVES, HOSPITES, INCOLAE, ADVENAE, CUIUSCUMQUE ORDINIS, LOCI, AETATIS HONORATISSIMI.

TU DENIQUE FLORENTISSIMA ACADEMICAЕ JUVENUTIS CORONA, PATRIAE, ECCLESIAE ET FAMILIARUM SPES, GRANDE HUIUS DELUBRI DECUS, NOSTER DEHINC AMOR, NOSTRA CURA ET VOLUPTAS.

Huius lactiorem candidioremque aetati meae diem numquam inluxisse, neque per fausta amicorum hominum, suavissimo titillantibus gratulationis honoribus

nore me onerantium, vota nullum mihi insigniorem novi, quam eum, quo providam Academiae curam gerentes Patres, Historiarum & Eloquentiae publice docendarum munus haud reluctanti nec cunctabundo detulerunt; nullus tamen mox maiore anxietate pluribusque curis pectus meum obruit, atque ita concussit, ut omnis illa hilaritas in trepidam abierit aegritudinem, propeque abfuerit, quin caecae me temeritatis incusarem; tamquam, Phaëthontis instar, adgressurus forem opus, cui exsequendo impares, nec antea satis exploratae vires dominum in agendo destituerent: unde desperatione confusum & mente consternatum ausis ignominiose exoidisse me puderet. Derepente enim, & circumvoluto quasi turbine, animum perculit provinciae, quam mihi administrandam sumsi, novitas, magnitudo, difficultas, splendor, & expositum invidiae decus, ac quidquid hominem, tenuitatis suae nimis fortasse perspicacem, conturbando fingi potest idoneum. Ad

FRANCISCI OUDENDORPII

CELEBRUM DIVINARUM HUMANARUMQUE DISCIPLINARUM PROFESSORES.

QUI TRIBUNALI ACADEMICO A TABULIS ES, VIR SPECTATISSIME.

COELESTIUM ORACULORUM INTERPRETES, SANCTISSIMI, FACUNDISSIMI.

LECTORES PERITISSIMI, SAGACISSIMI.

OMNIUM ARTIUM ET SCIENTIARUM DOCTORES INGENIOSISSIMI, CONSULTISSIMI, EXPERTISSIMI.

CIVES, HOSPITES, INCOLAE, ADVENAE, CUIUSCUMQUE ORDINIS, LOCI, AETATIS HONORATISSIMI.

TU DENIQUE FLORENTISSIMA ACADEMICAЕ JUVENUTIS CORONA, PATRIAE, ECCLESIAE ET FAMILIARUM SPES, GRANDE HUIUS DELUBRI DECUS, NOSTER DEHINC AMOR, NOSTRA CURA ET VOLUPTAS.

Eti lactiorem candidioremque aetati meae diem numquam inluxisse, neque per fausta amicorum hominum, suavissimo titillantis gratulationis honore

norè me onerantium, vota ullum mihi in-
 signiorem novi, quam eum, quo providam
 Academiae curam gerentes Patres, Histo-
 riarum & Eloquentiae publice docendarum
 munus haud reluctanti nec cunctabundo de-
 tulerunt; nullus tamen mox maiore anxietate
 pluribusque curis pectus meum obruit, at-
 que ita concussit, ut omnis illa hilaritas in
 trepidam abierit aegritudinem, propeque
 abfuerit, quin caecae me temeritatis incusa-
 rem; tanquam, Phaëthontis instar, ad-
 gressurus forem opus, cui exsequendo in-
 pares, nec antea satis exploratae vires do-
 minum in agendo destituerent: unde de-
 speratione confusum & mente consterna-
 tum ausis ignominiose exoidisse me pu-
 deret. Derepente enim, & circumvoluto
 quasi turbine, animum perculit provinciae,
 quam mihi administrandam sumsi, novitas,
 magnitudo, difficultas, splendor, & exposi-
 tum invidiae decus, ac quidquid hominem,
 tenuitatis suae nimis fortasse perspicacem,
 conturbando fingi potest idoneum. Ad

4 FRANCISCI OUDENDORPII

quae vel maxime accedebat illa cogitatio, quam altum ego, qui humilioris ludi adfixus eram subsellis, & Scholastico pulvere haftenus inhaerebam, unius gradus impetu elscensurus forem suggestum, ac frequentissimum ingenuarum artium theatrum, a viris, omni scientiarum genere consummatissimis, infessum, illorumque ingenii, quoquo versus radios emittentis, lumine collustratum. Immo sacro occupabar horrore, totosque tremebam artus, quam primum mecum considerare coepi, quantorum ego virorum vices excipere, partesque, maximo cum litterati orbis adplausu actas & exornatas, subire auspicarer: Gronovios dico, ut de prioribus taceam, Perizonios, Burmannos, inclyta sane, & veneranda omnibus, qui humaniores litteras colunt, amantque, nomina; meosque, quod ingenti mihi honori ac felicitati esse, numquam non gratus agnoscam, praeceptores. Equidem merito illum, qui tantorum herorum dignus aestimari vellet successor, Her-

Herculei laboris opus adtentare , & Atlantis oneri humeros subponere judicabam; me certe ridiculum, si demandatas hasce partes modicae admodum doctrinae mensura impleri posse , mente praeciperem.

Verum tamen aestuosis his sollicitudinum fluctibus dum luctor , iisque paene submergor , confirmavit & erexit me alacrior prosperi successus spes , ac qualiscumque mei mearumque facultatum fides. Neque etiam vana , aut inbecilla hujus spei est ratio. Humilis enim & abjectioris animi , non modesti ac verecundi esse censebam , si honorifico prudentissimorum Curatorum iudicio ipse diffidere viderer ; aut , si nunc , dum animae corporisque vires pleno vigent sanguine , & robusta est aetas , iis sacris , quibus me a teneris devotum annis , & quodammodo initiatum lubens profiteor , inpensius atque intimo corde operari , ad haec electus primi ordinis antistes detrectarem. Totus vero sedabatur mentis tumultus , sensusque col-

ligebam distractos ; quum adspirare mi-
 himet persuasi cordatorum hominum ae-
 quanimitatem , ac bene mihi volentium
 favorem , cujus secunda aura provectus
 in placidissimo constitui portu protenus
 videbar. Praesumebam enim , neque ,
 ut spero , praesumebam temere , vestrum
 neminem a me postulaturum esse , ut lu-
 culentissimas eruditae mentis opes , quas
 illi celeberrimi , meoque praeconio ma-
 jores viri in hujus Academiae sinum o-
 lim & nuper largissime effuderunt , vo-
 bis extemplo subministrarem ; sed ut ego ,
 quorum manibus & opera fictus & politus ,
 quorum disciplina tinctus & incoctus , quo-
 rum ductu & auspiciis litterariae militiae
 tirocinia sum adorsus , ad illorum exem-
 plum penitus me conformarem , illorum
 vestigia in discendo docendoque , quam-
 quam haud aequis passibus , inpigre pre-
 merem , eademque tandem via , qua illi
 ad invadendam arduae doctrinae arcem ,
 ac summum perfectionis & gloriae cul-
 men

men grassati sunt , cursus meos , nulla longioris requiei mora inhibitos , dirigerem , promoverem , maturarem. Quid ? quod tam magnifica , tam copiosa a me nec exigit quidem sapientissimorum Curatorum voluntas , qui gravissimi lateque diffusi muneris [quo reverendus Senex , & acerrimus elegantiorum litterarum stator , atque immortale Romanae eloquentiae decus , Petrus Burmannus , dum salvus valensque erat , perfungebatur , & o utinam , pristina corporis , quamvis mutili , sanitate per omnipotentis numinis opem , & singularem summi medici curam recepta , perfungatur denuo , ac longinquum Lycei permaneat ornamentum !] muneris , inquam , partes dividere prudentissime decreverunt , mihiq; alteras , alteras egregio viro , Tiberio Hemsterhusio , uti annis , sic multiplici rerum hujusque provinciae usu , & immensa reconditae solidaeque eruditionis copia me longe post se relinquenti , agendas

das commiserunt ; tamque jucunda collegii communione me in praesens tristi metu, ne oneribus succumbam , liberarunt, & Academiae dignitatem ac fulgorem insigniter auxerunt. Omnibus itaque scrupulosarum difficultatum terriculis procul esse jussis, tetrisque timorum nebulis divini auxilii , quod totam per aetatem praeter merita tam evidenter sum expertus , confidentia , ac serenioris ingenii luce dissipatis dispulsisque , oblatum & continuo arreptum munus totis ulnis amplexus sum, injunctaque succollavi onera ; Deum Optimum Maximum, perennem omnis boni scaturiginem, & inexhaustum verae sapientiae ac scientiarum fontem , supplex precans, uti clementi benignitatis suae nutu me respicere, & pios hosce conatus bene feliciterque fortunare dignetur ; quo in Patriae , Academiae, & Ecclesiae fructus, in adolescentium, qui nostrae se disciplinae tradituri sunt, emolumenta , meamque cedant laudem.

Hinc

Hinc defaecata jam mente dum circum-
 specto, quaecumque ad spartam decen-
 ter excolendam pertinerent, repraesenta-
 bat se mihi confestim hujus diei, sollemni
 Inaugurationi meae destinati, imago, ani-
 musque recidivo torquebatur angore, pro-
 videntis, coram quam illustri, quamque
 docto confessu, & in quanto hominum,
 disertissima plurium oratorum voce ad sa-
 tietatem usque recens permulsoꝝ, con-
 ventu verba facere deberem, a quibus
 boni malive ominis penderent auspicia;
 quaque praevia Academicarum exercitatio-
 num prolusione, veluti eruditionis & facun-
 diae periculo, vos, Auditores humanissimi,
 arbitria ageretis, utrum fundata privatis
 studiis, & Scholasticis declamationibus, si
 qua est, existimatio facta recta conserva-
 ri per me possit, ac duraturam praeferat
 stabilitatem; ruinamne minetur, cumque
 ejus prolapsu propitia fautorum ac patro-
 norum de me opinio mereatur explodi.
 Mentem igitur eo adpuli, ut pro exiguis

B

in-

ingenii viribus materiam eligerem; huic loco & tempori adcommodatam; meque ad eam rite pertractandam praepararem: Tac tandem dicere constitui de litteratis C. JULII CAESARIS studiis; argumento, ni fallor, meae professioni convenientissimo, vestraque, qui ad me audiendum confluxistis, adtentione & patientia non indigno, & ad studiosae juventutis calcar atque incitamentum aptato.

Hic enim liberali manu adsertum, & valido columine suffultum, nec ullis machinis convellendum aut labefactandum videbimus Grammaticae reique litterariae decus. Hic Philosophiae, Eloquentiae, cunctaeque Humanitatis studia Romae tunc temporis maxime viguisse, & quasi regnum possedisse, quum ipsa cultissimum terrarum orbem imperio continebat, cernemus. Hic Palladem & Musas amicam cum Mavorte societatem inivisse, & percusso foedere concorditer conspirasse, sentiemus. Hic, quan-

quantum indefessa sedulitas praestare, ad quotuplicium disciplinarum cognitionem humanum ingenium pervenire, & simul quantos ad operum usus sese accendere atque exurgere possit ignea mentis excelsae vis, (quamquam mortalium paucissimis id concessisse Jovem, haud inficias eo) contemplari licebit. Hic denique virum conspiciemus, tam in toga quam sago, tam in praetexta, quam paludamento occupatissimum, & in utrisque aequaliter effulgentem, ac Romanas res, non minus stylo, quam gladio illustrantem: Neque obscuri hominis, aut novi & e media plebe orti Quiritis, vel Romulea pastorum latronumque colluvione progeneriti; sed potentissimi civitatis principis, sed a Trojanis temporibus, ipsoque Julo, Aeneae filio, gentis suae primordia ducentis eruditionem, & stupendi ingenii culturam depingemus.

Quapropter agite, AA. Ornatissimi, favete linguis animisque, ut, dum latissimum hunc

Caesarianae doctrinae campum alacriter decurro, blandus ille vester oculorum auriumque favor, quem cernere mihi videor, quique acres debitae fiduciae stimulos subdit, perpetuus meis lateribus vocique sit comes, meque ad definitas istius curriculi metas properantem honestissime deducat. Pauca tamen ut praemittamus, non abs re fuerit.

Postquam Romani, perdomita Italia, diruta imperii aemula Carthagine, Sicilia Hispaniisque suae ditioni adjunctis, Graecia quoque, & magna Asiae subacta parte, ferocissimas gentes victricibus armis pacaverant, militaris rei studio, quae hucusque unicam ceperant voluptatem, addere coeperunt comitae dictionis & ingenii perpoliti ornatum. Confluxerat nimirum in Italiam dominae urbi adulantium Graecorum turba, qui suas secum artes in eam inferentes, Eloquentiam imprimis docere instituerant; & magno quidem cum successu. Ex his enim ut cogni-

gnitum est, quantam vim haberet copiosa, & numeris suis adligata oratio, ejus facultatem nobilissimi quique, novae aliorum gloriae invidi, frustra renitentibus austeris vetustorum morum vindicibus, certatim sibi consecrandam arbitrabantur. Ad haec ipsa reip. conditio meditate loquendi artem indies magis magisque postulabat. Quum per ambitionem atque avaritiam mixtis rebus omnibus, divisisque senatus ac populi studiis, tantum quisque in curia & foro valeret, quantum dicendo patribus aut plebi posset persuadere. Hinc, qui facundia eminere, munitiorem sibi ad honores viam sternebant. Hinc collegas auctoritate anteibant. Hinc fama & gratia apud Quirites, hinc denique provinciarum clientelis praepollebant; ita ut sine eloquentiae subsidio vix ullus adsequi vel tueri posset eximiae dignitatis locum. Hujus vero ut compotes fierent, in Rhetorum Scholis jejuna per se, aridaque dictata ediscere, non satis habebant;

bant ; sed splendidissimorum inter Graecos Poëtarum & Oratorum opera perlegebant , illorumque virtutes & loca limatiora aemulando , Latina oratione exprimere adfuescebant , pariterque ceteras disciplinas , quibus ad veram doctrinam informatur ingenium , ac facundia ali augerique potest , omnem praesertim Graecorum Philosophiae , quae parens & custos nullius non eruditionis jure habebatur , rationem e limpidissimis fontibus hauriebant , Graecosque dicendi magistros in ipsa Graecia auditum commigrabant. Praeter haec ab ipsa adolescentia regnantes in foro viros sectabantur , eorumque quotidianis intererant actionibus , ut solidissimarum disputationum robore ad quaevis erigerentur excelsa , & pariter totam civilis status formam perciperent. Hac tanta cura , mutuaque aemulatione Quirites , foro curiaeque nati , & ad facundiam artesque humaniores educati eo rem redegerunt , ut laetissimo ingeniorum pro-
ventu

ventu effloruerit, ac tandem gloriari potuerit Roma, se perfectissimos in suum quemque genere Oratores, Historicos, Poëtas, quos Graecis obponat, quique illorum sapientiam Latinarum litterarum splendore, & venustarum adfluentia, atque invicem Romanum sermonem clarissima Grajarum elegantiarum luce perfuderint, atque illuminarint, produxisse.

In haec jam tempora quum inciderit Caesaris nostri aetas, (sexennium enim Cicero ne natus minor est) non poterat non patri ejus, Praetorio viro, prima esse cura, ut & suum filium iis artibus erudiri videret, quibus praeter rei militaris notitiam solis ad maximos honores aditus patebat. Puerum ergo M. Antonio Gniphoni, fertilis ingenii & firmissimae memoriae viro, nec minus Graece, quam Latine docto, Grammatico & Rhetori, cujus Scholam frequentare ne Cicero quidem jam Praetor erubuit, fingendum formandumque permisit. Nec sibi suisque profectibus defuit

Caesar :

Caesar : at vivido. mentis ardore , rapida ingenii celeritate , & tenacissima legendi , scribendi , declamandi assiduitate sub hujus magistri disciplina ita crevit , ut facile inter aequales eniteret , quantusque evaderet vir , civibus suis , quibus puer admodum & adolescentulus gnavae indolis specimina exhibuit , divinandum praeberet. Namque jam tunc Heroas spirabat , & grande Epici Tragicique carminis meditabatur opus ; quippe qui Herculis laudes & Oedipi drama , aliaque id genus carmina concinnasse fertur. Praetextam vero quum deposuerat ; tanto studio in forum prodiit , tanta vigilantia eloquentiae incubuit , & clientium causas egit , quanta alacritate arma tractabat , quanto laboris contemptu militaria stipendia faciebat. Ad hoc acuta voce , ardenti motu , gestuque , non sine venustate tamen , pronunciabat. Nec contentus ad domesticorum oratorum se componere exemplar , Rhodum , non secus ac Torquatus , Favonius ,

nius, Cicero, sese contulit, ut Apollonii Molonis, Rhetorum tunc in Graecia principis, praecepta inbiberet, quorum flumine inrigatus, & lacteo Eloquentiae liquore inbutus, popularium quoque pectora aliquando proluere, ac, si non primas in foro, secundas saltem, & Ciceroni proximas obtinere posset. Neque ipsi cessit infelicitur. Tullium enim si excipiamus, praestantissimorum patronorum gloriam aut aequasse illum, aut excessisse, uno ore testantur Historici, & confitentur Oratores: quibus, dum ipsas Caesaris actiones posteritati invidit vetustas vel barbaries, fidem nos habere oportet. Utinam tamen, utinam legere nobis liceret vel Anticatones ejus libellos, Tulliano Catoni obpositos, vel nobilissimam, & cum summo omnium stupore auditam, orationem, qua Cornelium Dolabellam, Consularem & Triumphalem virum, tertio & vicesimo aetatis anno repetundarum postulare ausus est! Admirari etiam tunc nobis licuisset

C

vim

vim ejus prope divinam, ac splendidam, magnificam & generosam dicendi rationem, quam Caesarem tenuisse, passim inculcat Cicero. Quid! nonne idem nunc videre se negat, quo Caesar sit inferior, eorum etiam, qui nihil aliud egerunt, tantumque foro vacarunt? nunc rogat, quis sententiis acutior, aut crebrior, quis verbis ornatior, aut elegantior, quis ceteris oratoriis ornamentis, tamquam coloribus in tabula artificiose pictis, & conspicio in lumine collocatis sit frequentior? En perfectam eloquii laudem, sed multis litteris, & iis quidem haud vulgaribus adquisitionibus! En facundiam, immortalibus monumentis consignatam, & ipsius disertissimi oratoris, ejusdemque gloriae aemuli, ac diversas in rep. partes sequentis, praedicatione celebratam!

Tam insigni civilis vitae honore quis non acquieturum crederet virum bellatorem, qui urbani otii pertaesus exercitibus imperare praeeptabat, provinciasque perdo-

domandi cupiditate flagrabat ? Aliis certe hoc suffecisset, qui una quapiam arte prae-cellentes lactantur merito & triumphant. At non istud sibi permittebat acer Julianus spiritus; neque his limitibus se contineri patiebatur capax maximarum plurimarum-que rerum ingenium. Nempe videbat Caesar, sua aetate praecipuos urbis oratores, ceterosque, qui eloquentiae dote vulgo se eximere studebant, id maxime operam dare, ut Romano sermoni horridum vetustatis ac tetricae rusticitatis squalorem, quo oblitus sordescibat, detergerent; eumque a peregrinorum vocabulorum, quae per vicinos Italiae populos, & externas gentes, Graecas barbarasque, in Latinam linguam inlapsa fuerant, faece expurgarent; ac contra nativa vocum dictionumque proprietate, pura munditie, eleganti dilectu, ad formosissimam, cunctisque membris absolutam pulchritudinem, ac tersissimum nitorem expolirent; atque in augusto, & Romani

imperii majestate digno fastigio collocarent. Hinc in singulorum verborum originem & natale inquirebant solum; obsoleta, adulterina, spuria ac sordida abrogabant, proque iis nova, ad rationis obrusam probe exacta adsciscebant; locutionum privam vim & varias significationes explorabant; translatos figuratosque sensus enucleabant; totam denique compositorum & connexorum structuram, habitum, virtutes & vitia, justissime librata lance, perponderabant; alterque in alterius scripta examinando rigidissimum agebant Aristarchum: Immo in curia, in foro, pro rostris pravum vocis alicujus usum adversae partis sententiaeve patrono exprobrare non verebantur. Hanc limam soli in otio, & suburbano cum familiaribus recessu exercebant; hoc in eruditorum, Rhetorum & Poëtarum collegiis, hoc in coena & tricliniis quotidie agitant principes viri, praeque aliis M. Cicero, cui strenuum se adiutorem dedit

Cae-

Caesar noster, verborum dilectum eloquentiae originem esse censens; omnemque exseruit operam, totasque acutissimae mentis vires eo direxit, ut emendatissime non solum diceret scriberetque, ac cascā, vel inauditam & insolentem vocem, tamquam nauta scopulum, fugeret; sed etiam ut rectam loquendi normam civibus praemonstraret, &, sicut Romani imperii fines, ita Latini sermonis, de cujus prae Graeco angustiis querebantur multi, pomœria longe lateque extenderet. De Analogia itaque duos composuit libros, ac, quemadmodum Varro suos de Latina lingua commentarios, Ciceroni, uti scientissimo harum elegantiarum iudici, dedicavit. Quo opere tantam sibi nominis conciliavit famam, ut eodem tempore bellicosissimus Imperator, & artis Grammaticae peritissimus Doctor audirēt. Mira profecto titulorum conjunctio, nihilominus vera! Et quod miremini magis; scripsit eos, referente Suetonio, in itinere & Al-

pium transitu ; quum ex citeriore Gallia ,
conventibus peractis , ad exercitum redi-
ret.

Eant nunc homines isti , eant , qui se
politos prae ceteris & elegantiorum esse
morum , subtiliorisque judicii opinantur ;
quando Grammaticam artem , ut puerilem ,
nugivendam & sordidam , immo ingenio
corrumpendo , & aciei mentis retundendae
natam , exagitant. Ejus studiosos , per me
licet , scrupulorum & spinarum quaesitores ,
vel ineptiarum & inanis fumi captatores ,
& nescio quos tricones adpellent ; Sint ,
qui eos ergasterio , quam liberali Museo
includi digniores censeant , Grammatici-
que nomen inter ignominiosa maxime
numerent obprobria. Non ego istis irascor ,
Mihi modo ne irascantur , si dixerò , ar-
tis usum & excellentiam ab iis stulte , at-
que inprobe condemnari , quam nesciant ;
aut si ad Laelios , Sulpitios , Gracchos ,
Antonios , Crassos , Cicerones , Brutos ,
Varrones , nobilissimos amplissimosque
Ro-

Romanae civitatis magistratus provocavero; vel ad eum ipsum, de quo nunc ago, quique haud secus ac reliqui, verae sibi fore gloriae duxit, non otiosus solum, sed & bellorum ac Reip. negotiis districtus, subsecivas horas huic arti inpendere, quam ingenio acuendo aptissimam, & ad eloquentiae intellectum perfectionemque necessariam sentiebat, Caesarem adlegavero; ut inde exemplum capiant, ac suam simul perscrutentur conscientiam, an ullorum meritorum laude, vel rerum gestarum momento, aut morum urbanitate, qua nemini concedebat Caesar, se conferre cum viris illis primariis ausint.

Sed quorsum abripimur? In viam potius, unde prae indignatione aberrans deflexit sermo, regrediamur, iterque inceptum pergamus. In hoc autem non inmorabor, magnifice extollendo Poëticam Julii venam, carminaque, quae adolescens adhuc vel natu grandior, lusus jocique, ut saepe & facetiis refertum erat ipsius pectus, ac fami-

mi-

miliares oblectandi gratia, exclusit, vel, uti ab intensissimis militiae laboribus, & rapidissimis victoriarum cursibus animum relaxaret, contexit. Omittam quoque dictorum collectaneorum, seu Apophthegmatum libros, in quos memorabilia quaeque congererat Caesar, ex probatissimis Graecis Latinisque scriptoribus, quos assidua manu versabat, excerpta. Neque operosius recensebo Epistolarum volumina, ad Senatum, ad Ciceronem, ad necessarios amicos Oppium, Hirtium, Balbum, aliosque missarum; quamvis illae novo Julianae solertiae invento fuerint notabiles. Primus enim apud Romanos ad paginas & memorialis libelli speciem eas convertisse dicitur, &, si qua clanculum indicanda, vel arcano perferenda erant, sub occultarum notarum involucris & furtivo modo suam communicasse voluntatem. Non minus praeteribo ejus in corradenda pretiosa eruditae antiquitatis suppellectili, signis, tabulis animositatem.

Item

Item de exquisita circa Bibliothecae adorationem cura nihil dicam. Leviora sunt haec & translatitia. Quapropter reliquis gravioris momenti exercitationibus insudantem & indefessum contemplemur. Verum, unde hic potissimum exordiar, ubi desinam, quid prius, quid posterius praedicem ferme haereo incertus.

An enarrabo juris civilis, quod Praetor ipse laboriosissime & severissime dixit, publici privatique meditationes? cui penitus cognoscendo non solum multa vitae spatia tribuit, quum ipsum patriae instituta & honorum suorum ratio in foro tenuerunt, sed quod deinceps etiam in popularium usus ad certam formam modumque redigere, atque ex infinita diffusaque legum multitudine paratissima quaeque & necessaria seligere, ac paucissimis includere voluminibus, nisi mors eum violenta & inmatura occupasset, destinaverat. Quae de re tunc quoque cogitavisse Ciceronem, aliosque, non fugit eruditos.

112

D

Anne

- Anne commemorabo, quanto opere &
 labore antiquos patriae ritus & sacrorum
 caerimonias perscrutatus sit; quanta prae-
 fertim mentis adplicatione Auguralem di-
 sciplinam; & totam Auspicio-
 rum religionem; consuetudines & usus
 investigaverit; ex iis ut senatus jura ac
 populi privilegia eruere & adferere posset.
 Id quod ex Grammaticis conjicias, qui
 Caesaris Auguralia; & sedecim auspicio-
 rum volumina laudant; atque in his cum
 de concionis convectionibus, de actio-
 ne cum populo, de comitiis disputasse do-
 cent? An vero de Mechanicis studio lo-
 quar; cujus ope tot ingeniosissimas fabri-
 cas, tot stupenda suorumque consiliorum
 in fluminum trajectu, urbium expugnatio-
 ne; & navalibus expeditionibus perficien-
 dorum efficacissima instrumenta vel ipse
 primus reperit; vel ex Archimedis, cete-
 rorumque Graecorum, qui longa serie
 machinalem scientiam jam tunc pertra-
 ctarant, monumentis adhibere didicit?

Q

Sed

Sed & haec omnia ut missa faciamus, satius est. Transiri enim tempus postulat ad aliam doctrinam, a prioribus quidem longe diversam, nihilque commune cum toto Caesareae vitae cursu, ut non satis ejus indolem adtendenti videretur, habentem; nihilosecus omnibus numeris, nec minus Eloquentia, ipsi perspectissimam; quaque tam praeclarum sibi peperit nomen, ut nulla rerum ab eo gestarum existimeretur illustrior, cujusque utilitatem multo maximam & uberrimos fructus hodieque universus terrarum orbis experitur. Astronomiae intelligo cognitionem. Huc enim in profundas immensasque aetherei convexi plagas extulit se quoque, & explicuit vastum ac sublime Caesaris nostri ingenium: atque inexplebili animi capacitate statas fixorum siderum sedes, domicilia, numerosque innumera-biles, meantium stellarum adstrictos firmis legibus errores, ortus & occasus, Solis Lunaeque circulos & cursus, totumque

mundi patens circumplexus est. Quantum tu hac in disciplina, Caji Caesar, profeceris; quantum Chaldaeorum, Aegyptiorum, Grajorum & Eudoxi sollertiam adcuratissimis tuis observationibus adaequaveris, testes fuerunt, quos de siderum motu exaratos reliquisti, libelli. Testis reformatus per te, & solis ad cursum adcommodatus, tuumque adeptus nomen Julianus annus. Astrologicae rei summam & leges litteris consignasse, praecipua tibi inter Romanos laus est. Hanc enim primus scribendi viam aperire, hoc studium primus Latino stylo promovere adgressus es. Tibi tuoque magistro Sosigeni confusionis, quae in totam anni dimensionem per vagam pontificiae intercalationis licentiam, ac lunaris computationis defectum, aestate hiemeque perturbatis, inrepserrat, sublatae gloria obvenit. Tibi mensium bene digestorum emendatio, tibi recti ordinis, quem in hunc usque diem a plurimarum gentium Astronomis Chronologisque servari, nemo

igno-

ignorat, constitutio debetur. Quam merito igitur summis praeconiis hanc correctionem celebrarunt tui aequales ! Quam iuste hunc tibi honorem integrum & inlibatum addixerunt tui hac quoque in arte aemuli, Cicero, Figulus Nigidius, Varro ! Quam constanter posteri inter immortalia tua merita, veraeque aestimationis palmas, quibus laureae civili sanguine infectae cedere debeant, reposuerunt ! Et sane quis laudatione, quis admiratione non prosequeretur talem virum, qui unicum istud humanae in societatis commoda praestitisset ? At quantula haec Caesaris auditorum pars est ?

Quid ? quod haecenus eorum duntaxat scriptorum, quorum vel nulla vel rarissima nobis superant fragmenta, & tenues reliquiae, egimus recensum ? Restant insigniora herois nostri litteraria monumenta. Namque, ut ipse Triarios, robustissimam legionum partem postrema collocare acie solebat, sic ego ultimo loco producen-

dum reservavi pulcherrimum Caesaris factum, cujus conceptio partusque praesentissimum exhibet argumentum, quantae eloquentiae, quanti ingenii & doctrinae, quantorum operum vir, ejus fuerit auctor. Percipitis jam, ut arbitror, A. A. O. O. designari a me rerum in Gallico civilique bello gestarum Commentarios, quibus famosissimam, praecipuamque vitae in militia actae Historiam Caesar est complexus. Magnus ille Alexander a nemine alio, quam a Lysippo sibi statuem fingi, nec nisi ab Apelle pingi volebat. Idem vel maxime eam ob rem fortunatum Achillem exclamabat, quod Homerum suae virtutis praeconem invenisset. At quantum Pellaeo major, quantum Larissaeo fortunatior hic fuit Romanus? quippe qui eorum indigeret nullo. Ipse non corporis quidem simulacrum & imaginem, sed consiliorum & virtutum suarum effigiem vivis coloribus verisque ductibus delineavit. Ipse permagnam suarum rerum partem literis conf-

se.

securavit, & tanta purae suavitatis dulcedine, tanta non fucatae & vere Romanae facundiae simplicitate, orationisque leniter fluentis perspicuitate, ac tanta veritatis fide descripsit; ut inter legendum etiam nunc ipsis te actionibus interesse, ipsorumque periculorum, & eventuum felicissimorum te participem rearis. Quamquam negare nolim, quaedam, paucissima tamen, & per alios gesta temere eum credidisse, & nonnullas res, quae sibi contigerant, vel consulto, vel memoria lapsus praetermisisse, jam ante in Ephemeridas, quarum & supersunt lacera frustra, coniectas. Homo videlicet erat, humanisque inbecillitatibus obnoxius. Sed quid pluribus verbis hos Caesaris libros collaudare, ejusve patrocinium suscipere opus est? Luculentiora illi testimonia praestari nequeunt, quam Hirtius Ciceroque detulerunt: quorum in amplificationem si vellem exspatiari, alterius mihi horae utendum foret aqua, vestraque audientia nimis de-

defatigaretur. Quare sola recitatione sitis contenti. Hic igitur in Bruto de iis praedicat operibus.

Commentarios quosdam scripsit rerum suarum, valde quidem probandos. Nudi sunt, recti & venusti, omni ornatu orationis, tamquam veste detracto. Sed, dum voluit alios habere parata, unde sumerent, qui vellent scribere historiam, ineptis gratum fortasse fecit, qui volunt illa calamistris inurere; sanos quidem homines a scribendo deterruit. Ille vero in epistola ad Balbum data. Erat in Caesare quum facultas atque elegantia summa scribendi, tum verissima scientia suorum consiliorum explicandorum. Constat autem inter omnes, nihil tam operose ab aliis esse perfectum, quod non horum elegantia Commentariorum superetur; qui sunt editi, ne scientia tantarum rerum scriptoribus deesset: adeoque probantur omnium iudicio, ut praerepta, non praeibita facultas scriptoribus videatur. Hisce sententiis nihil dici sanius, hisce laudibus nihil addi potest illustrius. Quoque major tanti adplausus vestra sit admiratio, A. A., facillime eos, atque celer-

terrimè ab ipso esse confectos sciatis: quod obstupescerebat idem, ejus familiarium intimus. Sed tanta Cajus noster agebatur mentis vi ac velocitate, ut simul scriberet, legeretve; simul audiret, librariisque dictaret summarum rerum epistolas, nonnumquam quaternas pariter, eodemve tempore cum amicis confabularetur, si gravissimo testi Plinio credi fas est.

Hic ferme, licet Caesaris honori non parum faveat, memorare neglexeram, quodnam praecipue historiae condendae exemplar & speculum sibi proposuerit. Namque Romanis mos erat, jugi styli tenore Graecorum aliquem imitari auctorem; ut ex Ciceronis, qui Demosthenem, Sallustii, qui Thucydidem, & postea Livii, qui Polybium est aemulatus, facto abunde liquet. Sic ergo Julius sibi ob oculos tenuit, & tum venusta puritate, tum dulcissima dicendi copia & aequabili facilitate expressit scriptorem, mellita orationis suada prae aliis florentem, apemque Atticam dictum,

E

&

& una prudentissimum fortissimumque imperatorem, Xenophontem. Magno merchule judicio & sapienter! Quid enim rectius facere quivit Caesar? quam ut duplicem agendi scribendique gloriam adfectans ejus viri insisteret vestigiis, quem in utraque arte constat fuisse excellentissimum, quique res a se patratas, eadem manu, qua strenue & feliciter inter barbaras gentes & indomitas nationes peregerat, acque litteris tam eleganter mandavit, & ad feram posteritatem transmisit, ut ejus sermonem ab ipsis Gratiis fictum, & Xenophontis ore Musas loquutas fuisse, proclamaverint antiqui. O indolem utriusque admirabilem! o dotes animi corporisque invidendas, & alteram alterius viribus atque ope partas, auctas ac vigentes! O viros mortalibus ceteris anteferendos, bellicaeque rei cultoribus, quasi vivam Palladis armatae speciem, in oculis habendos!

Verum enimvero non solum, qui se militiae devoverunt, in hac contemplatione

tione sint toti; sed & Vos, pacis artibus
 nata, & dicata pectora, juventutis flos, &
 cunctis naturae fortunaeque bonis ornatissi-
 mi Adolēscētes; Vos C. Julium Caesa-
 rem, tantum & tam illustrem virum, tot
 laudibus honoratum, & ad sidera evectum
 mirabundo corde semper suspicite. Hujus
 imaginem, qualem ego vobis hac hora
 depinxi; non, qualem turbulentus Reip.
 status & inmoderata ipsius ambitio ac re-
 gnandi cupiditas, patriaeque illata vis com-
 maculavit & corrūpit, pectori vestro infi-
 gite, & tamquam fulgentissimum ingenii
 ac doctrinarum lumen intenta mentis acie
 considerate. Quantos vigil frequensque di-
 ligentia, & crebra in studiis exercitatio ef-
 fectus habeat, & quam beatos producat
 fructus, ejus exemplo perpendite. Pigri-
 tie, somno, alea, comessationibus non
 prodigendum tempus, nec pravis volu-
 ptatibus, deliciisque, mentis membrorum-
 que vires enervantibus, est perdendum.
 Caesarem vos, Caesarem imitari decet.

Non illi dormitanti, non socordi torpore
 defidenti, non lascivo luxu diffuendi, non
 plebejis & muliercularum ineptiis, sordi-
 disve remissionibus pretiosas horas conte-
 renti, non hesternis potationibus oscitanti
 & marcido ingesta est maxima plurimarum
 artium scientia: sed vino sobrium, somni
 parcissimum, otii & desidiaie hostem, la-
 borum vero pertinacem, & ultra fidem
 patientem fuisse, lucubrationibus in mul-
 tam noctem continuatis indulgisse, a prae-
 ceptorum doctorumque hominum, quo-
 rum consuetudinem amabat, ore continuo
 pependisse, perhibent ejus aequales. His
 artibus, hoc vitae privatae modo Elo-
 quentiae culmen adtigit; patriam lin-
 guam, atque omnium eruditorum olim
 (utinam nunc quoque!) communem in-
 gentibus divitiis locupletavit, multisque
 ornamentis e Graecorum thesauro de-
 promptis condecoravit; Romana jura,
 legesque sacris & profanis rebus statutas
 non calluit modo, sed & suos docuit ci-
 ves;

ves; Philosophiae studiis & Astronomiae auxilio fastos correxit, annumque iusto ac perpetuo ordini restituit; tantaque instructus doctrina, suorum quoque actorum, quorum celebratius nihil in Latinis exstat historiis, memoriam laudatissimo descriptionis genere ipse ab oblivione vindicavit, atque aeternitati sacram, populi-que Romani decus suo copulatum reliquit. Quin agitis ergo, Nobilissimi & Ingenui juvenes! Haec Caesaris industria vos excitet, hae laudes stimulent, haec gloriae fax vos inflammet. Liberalium artium & humanitatis studia avide adripite, & simili quisque alacritate, pro dotibus, a summo facultatum diribitore tributis, per laboriosum quidem & arduum, sed solum iter ad Virtutis & Honoris templa adscendite; ac generoso inpetu, dum vi- rent genua, lentis tamen & firmis passibus hoc in curriculo festinate. Quamcumque disciplinam, quodcumque vitae genus deinceps elegeritis, Graecae Latinaeque lin-

guae cognitionem, Eloquentiae exercitia,
 Historiarum, & quae eas explanant, An-
 tiquitatum intelligentiam vestris usibus
 probissime inservituras, experiemini; ve-
 stra consilia, vestrasque actiones foris &
 domi, in curia & templo, in tribunali &
 cubiculo, in publicis & privatis negotiis
 illarum scientiarum praesidio atque ornatu
 pulcherrime processuras, usquequaque de-
 prehendetis. Non ego late hic, pervul-
 gato more, evagabor in ampla notissima-
 rum disciplinarum spatia, singulasque per-
 curram, ut, quantum litterae illis con-
 ducant, multa circumitione, longisque
 amfractibus demonstrem. Hoc neque tem-
 pus elapsum, neque praesens institutum
 permittit. Quid! quod tam felici nunc
 vivimus seculo, ut in id jam nos accingi
 non sit necesse. Sapientes & docti agno-
 scunt, cordatiores sentiunt, boni credunt,
 foventque, ita ut inveniatur fere nemo,
 nisi fatuus, aut iners, vel avarus lucri &
 intempestivi honoris petitor, qui littera-
rum

rum studium sive conviciis proscindit, si-
 ve odit. A talibus ne in diversum abri-
 piamini, tantum cavete, & ad istorum
 strepitum, vel fallaces susurros, & calli-
 da commoditatum quaestuumque promiss-
 a, tamquam ad Sirenium cantus, Ulixea
 prudentia aures obturate. Interea eruditi-
 onis in fastigium enitimini gnaviter, &
 utriusque gentis oratores lectitare, poëtas
 evolvere, versa prosaque oratione stylum
 excolere, varia populorum fata & histo-
 rias excutere, totamque perlustrare vel in-
 cipite, vel pergite antiquitatem. Hac in
 via vobis ut praeceam, quummaxime au-
 guria capio, &, si rite ominor, certe
 opto, haud vana nec infausta. Quidquid o-
 pis ad vestra incepta progressusque adle-
 vandos in me erit, id omne vestrum pu-
 tate. Nullis oneribus parcam, quo mi-
 nus vestra adjuvem incrementa. Nullum
 otium a vestris me abstrahet utilitatibus;
 nulla voluptas a vestris avocabit desideriis,
 quae, quantumcumque, & qua potero co-
 mi-

mitate, implere adnitar. Vobis ego meas vigilias, meditationesque devotabo lubens. Nihil mihi gratius vos umquam facturos credite; quam si me audiendo, appellando, consulendo strenue exerceatis, & ita vestram mihi industriae perpetuitatem, doctrinae ac sapientiae amorem, nec non sempiternae laudis, veraeque felicitatis nanciscendae aviditatem adprobetis. Hoc sperat, poscitque a vobis patria, hoc vovent petuntque parentes ac tutores, hoc flagitat illustrissimorum & gravissimorum Academiae Curatorum, eorumque collegarum, hujus urbis Consulum auctoritas & decretum, qui timentes, ne, decumbente magno Burmanno, publica Lycei res non exiguum caperet detrimentum, neve optimarum artium disciplinae in hac bonae mentis aliquantum frigerent palaestra, me quoque cum praestantissimis viris, futuris jam jam collegis, haud ineptum duxerunt, qui studiorum fervore vos incenderem; & ad Eloquentiae atque

Histo-

Historiarum adyta vobis viam monstrarem. Parete vos, sicut ego parebo. Et ecce! hujus obedientiae conscriptis patribus, ad quos mea nunc se convertit Oratio, fidem dabo sanctissimam.

Adsum hic, Amplissimi Proceres, promptus & paratus ad molestas gloriosae provinciae partes pro virili obeundas. Earum in administratione sic me geram, ut benevolam, quam de me unanimi consensu concepistis opinionem, adversariam mihi sim judicaturus gravissimam. Hanc si sustinero, multum me vicisse, gaudebo. Nihil ultra polliceor, nihil spondeo; nisi me haud interrupta corporis animique contentione elaboraturum, ut, quidquid facultatum, experientiae, ac nominis famae ad conservandam & augendam hujus virtutum & doctrinarum sacrarii gloriam, vestramque juventutem fideliter instituendam mihi desit, pervicaci vigilantia subplere, indutamque personam recte & pro honoris dignitate agere possim.

F

sim.

sim. Et, si omnibus satisfacere, vel plurimis placere nequibo, id saltem praestare conabor, ne vestri vos umquam iudicii, meque accepti muneris, fideique vestrae exultationi habitae poeniteat. Sed quam ego pro tanto beneficio, tamque benigno totius collegii suffragio gratiarum testificationem expromam? quibus verbis devinctum vobis pectus declarabo? Nulla mihi, quamvis exquisitissimas suavium formularum lecythos exhaurienti, succurrere fateor tanto favore digna, quaeque meam obligationem, & interiores animi vobis obstricti sensus exprimere, aut tam pronae in me voluntatis magnitudinem exaequare possint. Spretis igitur omnibus fucatae vocis lenociniis, infinitas me debere, atque etiam habere gratias, decentes autem agendo non esse, palam ipse adtestor. Sincera vero piae observantiae integritate, & religioso patrocinii vestri, nominumque, tot insignibus in Patriam, in Academiam meritis praeclarorum, cultu,

tu, ne quis me praevertat, curaturum esse recipio; Deumque, ut vos diu publicarum ac privatarum rerum bono vegeta in senecta salvos servet & incoumes, seroque in coelum revocet, oro comprecorque.

Vobis autem, eximia quarumcumque disciplinarum doctrina cumulatissimi viri, lucida hujus Athenaei sidera, clarissimi Professores, Collegae dehinc honoratissimi, vobis totum me obfero, totum dedo. Hunc hominem sicut in vestri muneris consortium & collegii conjunctionem haud inviti, sat scio, accipietis, ita vestram quoque in amicitiam & sodalitatem, quam cum nonnullis jam olim mihi contrahere licuit, omnes porro & ultro admittatis, etiam atque etiam rogo. Non ego vobis ignotus hospes. Leidae natus, eductus, hac in Academia innutritus, & maximam vitae partem in hac urbe versatus, vestrae eruditionis splendorem, vestri ordinis dignitatem, quoad longissime anteaetae vitae spatium memoria relegere possum, vene-

ratus sum, ac praestrictis oculis suspexi. Vos ego semper, vestramque societatem, quantum fortis meae patiebatur ratio, sectatus nihil mihi antiquius habui, quam doctis & Attico sale conditis vestris colloquiis erudiri, vel recreari; nihil honestius ratus sum, quam vestro usu & consuetudine frui. Nec vos me aspernati fuistis adseclam. Haud injuria igitur me, vobis nunc iisdem honoris & officiorum vinculis adligandum, magna tenet spes, amabilem vestrae familiaritatis & artioris necessitudinis connexionem comparandi. Ego certe cunctis humanitatis, cujus artes lingua moribusque docendas suscepi, studiis vos demereri, & ingenuo obsequio, quos amicos parere dedici, vestrae benevolentiae velificari studebo. Ad hoc enim me a rixis & jurgiis abhorrentem, & a simultatibus alienissimum simplex non solum indoles ducit, verum adigit etiam necessitatis & commodorum meorum respectus: utpote cui, ad omnia rudi, saepe sapientissima consilia & prudentissimae admonitiones a vobis erunt expetendae. Has eo deponcam frequentius, quo certius, vos mihi non denegaturos esse, vestra spondet aequitas, & spectata bonorum votis obsecundandi voluntas. Nec tamen omnem vobiscum contentionem, quantumvis acrem detrecto. In arenam mihi quoque descendere libet, & certamen ingredi, sed honestum, sed utile, sed necessarium, Sedulitatis & Candoris. In hoc ego a vestrum nemine me patiar devinci.

D I X I.